

नेपाल गजेट

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

काठमाडौं पौष २३ गते ०८ साल

भाग ४

खाद्य तथा भूमि-व्यवस्थामन्त्रालयको विज्ञप्ति भूमिसुधारको आवश्यकता.

(१) हाम्रो मुलुकका सैकडा ६० बासिन्दाको पेसा कृषि छ र कृषि भूमिमा निर्भर छ । भूमिमा राम्रो व्यवस्था नभिकेसम्म भूमिका प्रारम्भिक उपार्जन अथवा किसानहरूको आर्थिक अवस्थामा उन्नति हुन सक्दैन ।

पहाड, मदेश, तराई सबै ठाउँहरूमा कृषकको हातबाट जग्गा जमीन ठूलाठालु साह्रमहान्जन र अल धनिवर्गको हातमा गैरहेको देखिएको छ र सुकुमवासीहरूको संख्या बढ्दै जाँदो छ । यस्ता जग्गाधनीहरूले बढैया, उखडा, मनखव, हुन्डा, कूतवाली, नगदी इत्यादि इत्यादिको चलनबाट जंगरी तथा रैकर जग्गाको व्यवस्था मिलाएका छन् ।

(२) यै उखडा, बढैया, मनखव, हुन्डा, कूतवाली, नगदी इत्यादि इत्यादिको चलनबाट जग्गाधनीले आफ्नो जग्गा जमीनको व्यवस्था मिलाएका छन् तर यसबाट

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र ल्याउनुपर्छ ।

बटैया, मनखब, हुन्डा, कूतबाली, नगदी इत्यादि इत्यादिमा नंबरी तथा रैंकर कमोद गर्ने, कमाउने रैंतीहरूलाई जग्गा कमाउने मोहीयानी हक छैन र यो हक नभएकोले कमोद गर्ने, कमाउने रैंती जग्गाधनीको खुशीले थाभिन भिकिन र निकाला हुन सक्छ । बढी कबल्नेलाई पजनी गर्ने, शलामी दस्तूर लिने आदि चलनबाट जग्गा जोत्ने कमाउने रैंतीहरूलाई भड्का परी भूमिको ऊर्वाशक्तिको ह्रास हुन जाने तथा सुकुमवासी रैंती बढ्ने आदि भै समाजलाई हानिकारक सिद्ध भैरहेछ र यिनै कारणहरूबाट किसान— आन्दोलनको श्रीगणेश भएका लक्षणहरू कुनै जिल्लाहरूमा स्पष्टै देखिन थालिसकेको छ । समयमा नै यसको एक सुव्यवस्था गर्नु सरकारको लागि परम आवश्यक हुन आउँछ ।

(१) बटैया, उखडा, कूतबाली, मनखबी, हुन्डी, नगदी इत्यादि इत्यादिमा जग्गाजमीन कमोद गर्ने, कमाउने रैंतीहरूलाई जग्गाको मोहीयानी हक दिताइदिएमा यसबाट निम्न लाभ छ ।

(क) रैंतीको बसोबासो स्थायी रूपबाट हुन्छ ।

(ख) सुकुमवासीको संख्या बढ्दछ ।

(ग) स्थायी रूपबाट बसोबासो भएपछि कमाएको जग्गाजमीनमा स्थायी सुधार हुन्छ र अन्न—उत्पादन बढ्छ । किनकि प्रारम्भिक उपार्जक किसान जग्गाबाट उत्पन्न हुन्छ ।

(घ) जग्गाधनी र कमोद गन रैंतीको संबन्ध राम्ररी स्थापित भै भैभगडा कम हुन्छ ।

(ङ) जग्गाधनीको दया र खुशीमा मात्र कमोद गर्ने रैंतीहरूले निर्भर गरिरहनु पर्दैन । कारण कूत बुझाएसम्म जग्गाधनीले जग्गाबाट निकाल बाहार गर्न पाउँदैन ।

(४) बिर्ता कमाउने मोहीहरूले मोहीयानी हक पाइरहेका छन् र हक बेचबिखन गर्न सक्छन् र बिर्ताउन्मूलनको आयोजनाबमोजिम यसमा हुने भएको र अब उखडा, बटैया, मनखबी, कूतबाली, नगदी, हुन्डी इत्यादि इत्यादिमा कमोद गर्ने, कमाउने रैंतीहरूलाई मोहीयानी अधिकार प्राप्त भएमा रैंकर नंबरीको मोहीयानी

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ ।

हक बेचबिखन गर्ने नपाउने गरी मुलुकभर यस बारेमा कानून लागू गर्ने रैतीले उखडा, बटैया, मनखबी, कूतवाली, नगदी, हुन्डी इत्यादि इत्यादिमा जोत कपोद गरी जग्गाधनीलाई कबूलियतबमोजिम बुझाउन्जेल खोसमोस गर्न पाउने छैन र यस बारे बिर्ता कमाउने मोही बिर्तावालको ऐन सवालबमोजिम हुन्छ। केवल मोहीयानी हकको बेचबिखन हुन सक्तैन ।

यिनै माथिका सुधारात्मक दृष्टिकोणलाई ध्यानमा राखेर नै कानून तर्जुमा गरिएको छ । यो कानून मन्त्रिमण्डलबाट पास भएपछि सर्वत्र मुलुकभर लागू गरिनेछ । तर यस्तो महत्वपूर्ण कुराको ऐन पास गर्नालाई जनताको राय लिन अत्यावश्यक देखिएको हुनाले ३५ दिनभित्रको म्याद टाँसी टेलिफोन, आकाशवाणी र हुलाकद्वारा भरमुलुकमा यस बारेको सूचना जारी गरी जनताको राय जिल्ला गोस्वाराइलाकाको मालहरूबाट आमन्त्रित गर्ने र सो आएपछि सोही व्यहोरा मन्त्रिमण्डलमा निर्णयको लागि पेश हुने उद्देश्यसमेत मन्त्रिमण्डलबाट भएको हुनाले जनताको सूचनार्थको यो विज्ञप्ति प्रकाशित गरिएको छ । कानूनको तर्जुमा तल दिइन्छ ।

भूमिदारी अधिकार-प्राप्ति कानून २००८ साल

(१) यो कानूनको नाम भूमिदारी अधिकारप्राप्ति कानून २००८ साल, राखिएको छ ।

(२) यो भूमिदारी अधिकार-प्राप्ति कानून २००८ सालबमोजिम ७ सालमा सदर भवेश तराई, पहाड अर्थात् मुलुकभर जस जस र जुन जुन रैतीले बटैया, उखडा, हुन्डा, कूतवाली, नगदी, मनखबी इत्यादि इत्यादिमा जग्गाधनीको जग्गा कपोद गरी कमाई आएको छ, अब उपरान्त यो कानूनबमोजिम त्यसै रैतीले नै भूमिदारी अधिकार अर्थात् मोहीयानी हक पाउनेछ ।

(३) यो भूमिदारी अधिकारप्राप्ति माथिको २ दफाबमोजिम उखडा, बटैया, हुन्डा, मनखबी, नगदी, कूतवाली इत्यादि इत्यादिमा कपोद गरी कमाई आएका रैतीहरूलाई जग्गाधनीले अब उपरान्त खोसमोस गर्न पाउँदैनन् र भूमिदारी अधिकार रैतीकै हुन्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र प्रचलित हुनेछ ।

(४) बटैया, उखडा, हुन्डा, मनखवी, नगदी, कूतवाली इत्यादि इत्यादिमा कम्पेद गर्ने रैतीहरूले यो कानूनबमोजिम भूमिदारी अधिकार प्राप्त गरेपछि कबूलियत-बमोजिम शर्त पूरा गरी बुझाउनुजेल जग्गाधनीले खोसमोस गर्न सक्ने र यसवारेमा विर्ता जग्गाको मोहीयानी हकको ऐन सवालबमोजिम गर्ने, गराउनु ।

(५) यो भूमिदारी अधिकार प्राप्त कानूनबमोजिम प्राप्त भएको भूमिदारी अधिकारको बेवबिखन रैतीले गर्न पाउने छैन । अरु माथिका दफा ५ बमोजिम गर्ने, गराउनु । विर्ताको मोहीयानी हकको बारेमा भने मै राखेको ऐन सवालबमोजिम हुन्छ ।

(६) भूमिअधिकार प्राप्त गरेपछि सो अधिकार प्राप्त गरेको जग्गाजमीनमा स्थायी उन्नति अर्थात् कुलो खन खनाउन, इनार खन, घाघडेरी राख्न आदि स्थायी काममा जग्गाधनीको इजाजत लिई मात्र गर्न हुन्छ ।

(७) घाघडेरीभित्रको घाघडेरीले चर्चिएको जति घाघडेरीवरिपरिको लगातार जग्गाको भूमिदारी अधिकार दिनु नदिनु धरधनीको खुश हुनेछ ।

जिल्ला गोस्वारा र मातहतका इलाका मालहरूले यो विज्ञप्ति गाउँ मौजा-हरूमा टाँस गरी टाँस गरेका मितिले ३५ दिनभित्र जिल्लाका रैती किसान भला-दुमी जमींदार सबैको राय मागी आएको राय र गोस्वाराको रायसमेत यस मन्त्रालयमा पठाउनुहोला । यस बारेमा पृथक् आदेश मै आउने छैन । यै विज्ञप्ति-बमोजिम काम तामेल गरी जाहेर गर्नुहोला ।

सेक्रेटरी

खाद्य तथा भूमि व्यवस्थामन्त्रालय

विष्णु ध्वज जोशी
अफिसर-इन्चार्ज
२००५

गोरखापत्र छापाखानाबाट प्रकाशित

अधिकारिता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।